

การเพิ่มศักยภาพอุตสาหกรรมอาหารของ ไทยโดยการลงทุนทางตรง ในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน*

ประเด็นสำคัญ

- การลงทุนทางตรงไปยังต่างประเทศในอุตสาหกรรมอาหารนับเป็นแนวทางสำคัญหนึ่งในการพัฒนาอุตสาหกรรมให้ก้าวต่อไปได้อย่างยั่งยืน ปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการไปลงทุนทางตรงยังต่างประเทศคือความต้องการในการขยายตลาดโดยพบว่า สิ่งสำคัญประการหนึ่งในการตัดสินใจลงทุนคือการยอมรับความเสี่ยงของบริษัทเนื่องจากการลงทุนทางตรงไปยังต่างประเทศนี้ โดยมากจะเห็นผลในระยะยาว
- ผู้ออกไปลงทุนทางตรงยังต่างประเทศในอุตสาหกรรมอาหารมีจำนวนน้อย ส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการอาหารแปรรูปขนาดใหญ่ ผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อมที่ยังไม่มีการออกไปลงทุนในต่างประเทศยังไม่มีศักยภาพหรือความพร้อมในการออกไปลงทุน เนื่องจากขาดเงินทุนบุคลากรและข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตัดสินใจที่ดี
- ในการลงทุนในประเทศในกลุ่มอาเซียนไทยมีโอกาสใช้ประโยชน์จากความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรและแรงงานสามารถเพิ่มความเข้มแข็งให้กับห่วงโซ่อุปทานอาหารของไทยได้ โดยเฉพาะประเทศในกลุ่มกัมพูชา ลาว เมียนมาร์ และเวียดนาม (CLMV)
- ประโยชน์ของการลงทุนทางตรงในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนได้แก่ สามารถขยายตลาดสินค้าสามารถลดความเสี่ยงของปัจจัยการผลิตและการได้รับสิทธิพิเศษทางการค้าของประเทศที่สนใจไปลงทุนโดยตรงเพื่อเพิ่มโอกาสในการส่งออก
- เงื่อนไขที่สำคัญที่ผู้ประกอบการควรพิจารณาประกอบการตัดสินใจในการลงทุนตรงในต่างประเทศได้แก่ต้องมีเงินทุนเพียงพอรองรับความเสี่ยงจากการลงทุน การมีพันธมิตรหรือคู่ค้าคู่ลงทุน และการมีข้อมูลเชิงลึกเพื่อประเมินความเสี่ยงด้านการลงทุนและมาตรการป้องกันความเสี่ยง
- การออกไปลงทุนในอุตสาหกรรมอาหารของไทยนั้นยังมีโอกาสอีกมาก ถ้าผู้ประกอบการไทยที่มีความพร้อมได้รับการสนับสนุนที่เข้มแข็งจากภาครัฐ ได้แก่ การที่ภาครัฐทำหน้าที่ในลักษณะ Intelligence unit และให้บริการข้อมูลในรูปของ single window เปิดโอกาสให้มีการจับคู่ทางธุรกิจให้การสนับสนุนแหล่งเงินทุนเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน เปิดรับโอกาสให้ภาคธุรกิจมีส่วนร่วมในการวางแผนการพัฒนาอุตสาหกรรมและกำหนดนโยบายการสนับสนุนให้ชัดเจนและยั่งยืน

1. บทนำ

การลงทุนทางตรงจากต่างประเทศ (FDI) ของโลกในอดีตที่ผ่านมา กลุ่มประเทศพัฒนาแล้วเป็นกลุ่มที่มีบทบาทค่อนข้างมากต่อการลงทุนทางตรงจนมาถึงช่วงกลางทศวรรษ 1990 กระแสการออกไปลงทุนทางตรงของบริษัทข้ามชาติในประเทศกำลังพัฒนาหรือที่เรียกว่า Third WorldMNEs ก็เริ่มปรากฏมากขึ้นโดยเฉพาะเกาหลีใต้ ไต้หวัน ฮองกง และสิงคโปร์ (Hill and Jongwanich, 2009) ขณะที่ประเทศกำลังพัฒนาอื่น ๆ ในเอเชียที่เป็นฐานการผลิตสินค้าสำคัญทั้งในภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมของโลก อาทิ จีน อินเดีย มาเลเซีย และไทย ก็เริ่มมีแนวโน้มออกไปลงทุนในต่างประเทศเพิ่มขึ้นเช่นกัน

ประเทศไทยให้ความสำคัญกับการลงทุนทางตรงจากต่างประเทศมาเป็นเวลานาน การรับการลงทุนจากต่างประเทศทำให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการส่งผ่านเทคโนโลยีในรูปแบบต่างๆ จนทำให้ในปัจจุบันหลายอุตสาหกรรมของประเทศไทยมีความสามารถเพียงพอที่จะเป็นผู้ไปลงทุนยังต่างประเทศบ้างแม้ว่าการไหลเข้าของการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (FDI Inflow) ยังคงอยู่ในระดับที่สูงกว่าการไหลออกของการลงทุนโดยตรง (FDI Outflow) แต่ในช่วงปี 2544 ที่ค่าเงินบาทเริ่มมีแนวโน้มแข็งค่าขึ้นอย่างต่อเนื่องนั้นก็เปิดกระแสการออกไปลงทุนโดยตรงในต่างประเทศของบริษัทไทยเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน

สำหรับอุตสาหกรรมอาหารนั้น ประเทศไทยเป็นผู้ผลิตและส่งออกสินค้าอาหารที่สำคัญแห่งหนึ่งของโลกมีศักยภาพสูงในการแข่งขันและมีความสำคัญทางเศรษฐกิจสูงเป็นอันดับต้นๆ ของประเทศสามารถนำรายได้เข้าประเทศประมาณปีละ 5 แสนล้านบาท⁶ และปี 2558 การรวมตัวเป็นตลาดเดียวของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนหรือเออีซีคาดว่าจะทำให้อาหารไทยมีความโดดเด่นมากขึ้น แม้ว่าการส่งออกอาหารจะมีแนวโน้มดีแต่ก็ยังมีปัจจัยเสี่ยงหลายประการปัญหาและอุปสรรคของอุตสาหกรรมอาหารของไทยที่มีผลกระทบต่อส่งออกสินค้าอาหารและเป็นปัจจัยที่ผลักดันให้มองหาโอกาสการลงทุนโดยตรงในต่างประเทศมากขึ้นจากแนวโน้มที่ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมอาหารไทยมีการขยายกิจการและลงทุนทางตรงไปต่างประเทศมากขึ้น คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาสาเหตุของการลงทุนประกอบกับวิเคราะห์ประเด็นปัญหาเพื่อหาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อเพิ่มศักยภาพในการใช้ประโยชน์จากการ

ลงทุนทางตรงข้ามชาติโดยเฉพาะประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนให้มากยิ่งขึ้น

2. เป้าหมายของการลงทุนทางตรงในต่างประเทศ

เป้าหมายหลักที่บริษัทหรือกลุ่มทุนต้องการในการลงทุนโดยตรงในต่างประเทศคือการเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันของบริษัทหรือกลุ่มทุนบนเวทีการค้าระหว่างประเทศในระดับภูมิภาคหรือระดับโลก เมื่อมองกลับมาในไทยภายใต้แนวโน้มการเพิ่มขึ้นของค่าจ้างแรงงานและค่าเงินบาทที่แข็งค่าขึ้น การออกไปลงทุนโดยตรงในต่างประเทศจึงเป็นทางเลือกหนึ่งในการช่วยรักษาความสามารถทางการแข่งขันให้กับบริษัทหรือกลุ่มทุนของไทยรวมทั้งรองรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ซึ่งคาดว่าจะดึงดูดให้มีการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศเข้ามาเพิ่มขึ้นและทำให้อุตสาหกรรมอาหารภายในภูมิภาคอาเซียนมีการแข่งขันที่รุนแรงมากขึ้น

3. ศักยภาพการลงทุนทางตรงของอุตสาหกรรมอาหารไทย

ประเทศไทยมีบทบาทเป็นผู้นำด้านการผลิตอาหารในภูมิภาคประกอบกับไทยมีผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมอาหารที่หลากหลาย จึงทำให้ไทยมีโอกาสทางการลงทุนในต่างประเทศทั้งผู้ผลิตขนาดใหญ่ที่มีศักยภาพสูงตลอดจนผู้ผลิตขนาดกลางและขนาดย่อมที่มีความสามารถในการผลิตที่หลากหลาย จึงทำให้สามารถมองหาโอกาสจากการลงทุนทั้งในด้านปัจจัยการผลิตและความสามารถในการตอบสนองอุปสงค์ของอาหารได้หลายรูปแบบ

จุดเด่นของผู้ประกอบการไทยที่ส่งเสริมศักยภาพในการลงทุน ได้แก่

- การมีประสบการณ์ในเวทีการค้าโลกมาอย่างยาวนาน ภาพลักษณ์การเป็นครัวของโลกและการพัฒนาจนเป็นผู้นำรายหนึ่งในอุตสาหกรรมอาหาร นอกจากนี้ประสบการณ์การส่งออกไปยังประเทศที่มีความพิถีพิถันในการบริโภคอาหาร เช่น สหภาพยุโรป ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา ทำให้ไทยมีการพัฒนากระบวนการผลิตตลอดห่วงโซ่การผลิตจนทำให้ระดับมาตรฐานและความปลอดภัยเป็นที่ยอมรับได้ในตลาดเหล่านี้
- มีการรวมกลุ่มของผู้ประกอบการและการจัดตั้งองค์กร

อิสระต่างๆ ซึ่งองค์กรเหล่านี้มีบทบาทสำคัญและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับอุตสาหกรรม เช่น ในระดับชุมชนมีการรวมตัวกันเป็นสหกรณ์ต่างๆ สภาอุตสาหกรรมหอการค้าไทยสมาคมต่างๆ สถาบันอาหาร เป็นต้น

- หน่วยงานของรัฐให้ความสำคัญอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงสาธารณสุข เป็นต้น

- ขนาดการผลิตและรูปแบบการผลิตที่หลากหลายมีทั้งผู้ประกอบการรายใหญ่และอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมเป็นจำนวนมาก ทำให้ไทยมีความพร้อมที่จะรองรับตลาดได้หลากหลายรูปแบบและมีผู้ประกอบการที่มีความพร้อมที่จะไปลงทุนยังต่างประเทศ

จุดด้อยของผู้ประกอบการไทยเป็นอุปสรรคต่อการลงทุน ได้แก่

- ผู้ประกอบการไทยเป็นจำนวนมากยังขาดความรู้และขาดการให้ความสำคัญถึงผลกระทบและความจำเป็นในการเตรียมพร้อมรับมือกับการเปิดเขตการค้าเสรีอาเซียน ได้แก่ 1) ความรู้เชิงลึกถึงผลกระทบต่อภาคการผลิตของตนเอง เช่น เป็นภาคการผลิตที่มีโอกาสหรือกำลังจะถูกคุกคาม 2) ความรู้ด้านการตลาด เช่น ทิศทางการบริโภคสินค้าที่แท้จริงของแต่ละประเทศ 3) กฎหมายและมาตรการต่างๆ ทั้งเชิงรุกและกระตั้งรับยังไม่มีความชัดเจน

- ถึงแม้ว่าจะมีองค์กรต่างๆ ที่เข้มแข็งในอุตสาหกรรมหลายองค์กรแต่การรวมตัวของเครือข่ายการผลิตตลอดห่วงโซ่อุปทานยังไม่เข้มแข็งนัก

4. การวิเคราะห์พฤติกรรมการลงทุนของอุตสาหกรรมอาหารไทยในต่างประเทศ

คณะวิจัยศึกษาข้อมูลธนาคารแห่งประเทศไทย ปี 2548 - 2557 เมื่อจำแนกตามประเภทธุรกิจของไทย พบว่าอุตสาหกรรมอาหารออกลงทุนต่างประเทศมากกว่า 2 พันล้านบาท โดยสูงเป็นลำดับที่ 4 รองจากเหมืองแร่และเหมืองหินกิจกรรมทางการเงินและประกันภัย (รวม holding company) และการผลิตยานยนต์ จากค่าทางสถิติของรายได้และการลงทุนทางตรงไปยังต่างประเทศสรุปได้ว่าบริษัทมหาชนที่มีศักยภาพนั้น มีการเล็งเห็นความสำคัญของการ

ลงทุนทางตรงไปยังต่างประเทศทำให้มีมูลค่าการลงทุนทางตรงไปยังต่างประเทศเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ อย่างไม่รู้จบ จากการรวบรวมข้อมูลทางสถิติพบว่าจำนวนผู้ออกไปลงทุนทางตรงยังต่างประเทศในอุตสาหกรรมอาหารนั้นมีจำนวนไม่มากนักธุรกิจที่ออกไปลงทุนมีหลากหลายรูปแบบ ทั้งผู้ผลิตอาหารสัตว์ อาหารแปรรูป อาหารทะเล น้ำตาล น้ำมันปาล์ม เครื่องดื่ม อาหารสำเร็จรูป ซึ่งอาจจะซ่อนเป้าหมายและรูปแบบการลงทุนที่มีความหลากหลายของผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมอาหาร

1) กลุ่มผู้ประกอบการที่มีการออกไปลงทุนยังต่างประเทศ

ผู้ประกอบการอาหารแปรรูปขนาดใหญ่เป็นผู้ประกอบการที่มีศักยภาพในการออกไปลงทุนในต่างประเทศและเป็นตัวอย่างของการประสบความสำเร็จด้านการลงทุนในรูปแบบต่างๆ

1.1 เป้าหมายของการออกไปลงทุนยังต่างประเทศมี 3 เป้าหมายหลัก ได้แก่

- การขยายตลาดหลายวัตถุประสงค์ ได้แก่ 1) เพื่อผลิตอาหารสดใหม่ได้ตามความต้องการของผู้บริโภค 2) ตลาดในประเทศถึงจุดอิ่มตัวโดยเฉพาะในกลุ่มอาหารแปรรูปและเครื่องดื่ม ผู้บริโภคในประเทศกลุ่มอาเซียนมีรสนิยมใกล้เคียงกันและเลือกลงทุนในประเทศที่มีขนาดตลาดใหญ่พอ 3) เป็นช่องทางการขยายการส่งออกไปยังประเทศที่สามจากการได้สิทธิประโยชน์ทางภาษีของประเทศที่ไปลงทุนและ 4) ต้องการเป็นผู้นำการผลิตอาหารหรือเครื่องดื่มในภูมิภาคหรือในตลาดโลก

- การถ่ายทอดเทคโนโลยีเนื่องจากประเทศเพื่อนบ้านมีความต้องการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหาร ทำให้มีการสนับสนุนการลงทุนเพื่อการถ่ายทอดเทคโนโลยีในการผลิต ดังนั้นกลุ่มผู้ประกอบการอาหารของไทยที่ไปลงทุนนั้นจึงได้นำเทคโนโลยีและประสบการณ์การผลิตไปโดยเทคโนโลยีที่นำไปได้แก่ การเลี้ยงสัตว์ อาหารสัตว์โรงฆ่าและในกลุ่มปศุสัตว์ การปลูกอ้อยและแปรรูปเป็นน้ำตาลและการผลิตพลังงานทดแทนในอุตสาหกรรมน้ำตาล เป็นต้น การแสวงหาปัจจัยการผลิตเพิ่มขึ้นทั้งในแง่การเพิ่มพื้นที่ทางการเกษตรเพื่อต้นทุนที่ถูกกว่าและการเพิ่มความหลากหลายของแหล่งวัตถุดิบเพื่อเป็นการลดความเสี่ยงด้านการผลิต

1.2 ปัจจัยกำหนดความพร้อมของการออกไปลงทุน

ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้ประกอบการไทยมีความพร้อมในการลงทุนในต่างประเทศ ได้แก่

- ประสบการณ์การผลิตในอุตสาหกรรมอาหารและมีศักยภาพในการผลิตและแปรรูปได้ตั้งแต่ส่วนต้นของห่วงโซ่อุปทาน รวมทั้งการเป็นผู้ส่งออกในตลาดภูมิภาคหรือในตลาดโลกจะเป็นส่วนเสริมให้ผู้ประกอบการมีความเข้าใจในความต้องการในตลาดโลก และมีวิสัยทัศน์ในการมองตลาดที่กว้างจึงมองเห็นช่องทางลงทุนได้ดี

- ความสัมพันธ์กับนักธุรกิจท้องถิ่นหรือความคุ้นเคยกับภาครัฐในประเทศที่ลงทุน ยังพบว่าเป็นส่วนเสริมที่สำคัญในการได้รับข้อมูลเชิงลึกเพื่อตัดสินใจลงทุนและการได้รับสิทธิพิเศษในการดำเนินการลงทุน การได้รับการสนับสนุนจากนักธุรกิจหรือภาครัฐของคนท้องถิ่นเป็นการอำนวยความสะดวกแก่การดำเนินธุรกิจเป็นอย่างมาก

- ความพร้อมของเม็ดเงินลงทุนเนื่องจากการลงทุนโดยตรงต้องใช้ระยะเวลาประมาณ 2-5 ปี จึงจะเห็นผลตอบแทนที่ชัดเจนและผู้ประกอบการต้องเผชิญความเสี่ยงหลายด้านจากการลงทุน หากผู้ประกอบการมีเงินทุนรองรับไม่มากพออาจทำให้เกิดความล้มเหลวจากการลงทุนได้

1.3 รูปแบบของการลงทุน

รูปแบบของการลงทุนมีความหลากหลายขึ้นกับช่องทางการลงทุนและเป้าหมายของผู้ลงทุน เช่น

- การลงทุนโดยตรงโดยผู้ประกอบการไทยทั้งหมดจะพบในผู้ลงทุนที่มีประสบการณ์การลงทุนในต่างประเทศมาก่อนและ/หรือได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐผู้ประกอบการจึงมีความมั่นใจกับการตัดสินใจลงทุนได้

- การร่วมลงทุนกับนักลงทุนท้องถิ่นความสัมพันธ์กับคู่ค้าทางธุรกิจเป็นตัวสร้างความร่วมมือและเปิดโอกาสในการลงทุน โดยคู่ค้าทางธุรกิจจะเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ช่วยอำนวยความสะดวกการลงทุนพร้อมข้อมูลเชิงลึกเพื่อประกอบการตัดสินใจลงทุนจากการได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน

- การได้รับสัมปทานจากภาครัฐหรือการเข้าพื้นที่ทางการเกษตร จะพบในการลงทุนที่ต้องใช้วัตถุดิบทางการเกษตรเป็นปัจจัยหลักสำหรับการผลิต

- การเข้าซื้อกิจการในต่างประเทศจะเกิดในผู้ลงทุนขนาดใหญ่ที่กำลังการลงทุนสูง

2) กลุ่มผู้ประกอบการที่ยังไม่มีการลงทุนในต่างประเทศ

ผู้ประกอบการกลุ่มนี้ทั้งหมดเป็นผู้ผลิตขนาดกลางและขนาดย่อมที่ยังไม่มีการออกไปลงทุนในต่างประเทศแต่ให้ความสำคัญและความสนใจในการลงทุนและมีหลายบริษัทกำลังอยู่ระหว่างการศึกษาค้นคว้าข้อมูลเพื่อการลงทุน หากแต่อาจยังไม่มีศักยภาพหรือความพร้อมในการออกไปลงทุนปัจจัยที่สนับสนุนการตัดสินใจนั้น พบว่าการลงทุนที่ช่วยเพิ่มโอกาสในการขยายตลาดจะเป็นเป้าหมายที่ได้รับความสำคัญมากเป็นอันดับแรก การแสวงหาปัจจัยการผลิตและการใช้สิทธิประโยชน์ทางการค้าโดยที่ปัจจัยที่จะช่วยสนับสนุนความมั่นใจในการออกไปลงทุน คือการเป็นผู้นำตลาดในระดับประเทศและในระดับภูมิภาคเพราะประสบการณ์การค้าทำให้มีความเข้าใจในตลาดในภูมิภาคมากขึ้นและจะช่วยให้มีความมั่นใจในการออกไปลงทุนแข่งขันในประเทศอื่น ในขณะที่การมองหาแหล่งวัตถุดิบหรือปัจจัยการผลิตการสนับสนุนจากภาครัฐได้รับความสำคัญในระดับปานกลางดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจไปลงทุนยังต่างประเทศของกลุ่มผู้ประกอบการที่ยังไม่มีการลงทุนในต่างประเทศ ที่มาจากการสำรวจโดยคณะผู้วิจัย

แต่ข้อจำกัดที่ทำให้ผู้ผลิตเหล่านี้ยังไม่มีการลงทุนในต่างประเทศเนื่องจากขาดเงินทุนบุคลากรและข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตัดสินใจที่ดี

5.

ผลกระทบของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่มีต่อการลงทุนของไทยในกลุ่มประเทศอาเซียน

- เขตการค้าเสรีอาเซียนจะส่งเสริมให้ขนาดการค้าระหว่างประเทศขยายตัวใหญ่ขึ้นจากการส่งเสริมการค้าเสรีระหว่าง

กันประกอบกับการมีพื้นที่ใกล้เคียงกันวัฒนธรรมใกล้เคียงกันอาจส่งเสริมให้มีความต้องการสินค้าอาหารของไทยมากขึ้นได้

- บางประเทศในกลุ่มอาเซียนยังขาดเทคโนโลยีและเงินลงทุนในการผลิตอาหารแปรรูป เช่น น้ำมันพืช น้ำตาล อาหารสำเร็จรูป ทำให้เป็นโอกาสในการขยายการค้าการลงทุนของไทยได้

- การลงทุนในประเทศในกลุ่มอาเซียนโดยไทยมีโอกาใช้ประโยชน์จากความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรและแรงงานร่วมกับประสบการณ์ความรู้และเทคโนโลยีที่ทันสมัยของไทยจะสามารเพิ่มความเข้มแข็งให้กับห่วงโซ่อุปทานอาหารของไทยได้โดยเฉพาะประเทศในกลุ่มกัมพูชา ลาว เมียนมาร์ และเวียดนาม (CLMV) รูปแบบการลงทุนได้แก่ 1) ทำเกษตรแบบพันธสัญญา (Contract farming) 2) การเช่าพื้นที่หรือสัมปทาน 3) การลงทุนโรงงานแปรรูปอาหารเป็นต้น

- การรวมกลุ่มกันของอาเซียนจะช่วยให้มีการเร่งรัดปรับปรุงกฎระเบียบด้านการลงทุน ปรับปรุงพิธีการลงทุนประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนจะช่วยเพิ่มอำนาจการต่อรองในระดับพหุภาคจากความเข้มแข็งขึ้นของการรวมตัวประกอบกับความสามารถในการพึ่งพาวัตถุดิบในกลุ่ม จะทำให้เกิดความร่วมมือด้านการลงทุนในต่างประเทศเพื่อเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้แก่อุตสาหกรรมอาหารของไทยได้

- อาจเกิดมาตรการที่มีไข่มุกเพื่อปกป้องสินค้าเกษตรอาหารระหว่างกัน เนื่องจากอุตสาหกรรมอาหารมีความเกี่ยวข้องกับภาคการเกษตร ซึ่งเป็นอาชีพของคนส่วนใหญ่ในกลุ่มประเทศอาเซียน การมีภูมิประเทศและภูมิอากาศคล้ายกันยุทธศาสตร์หลักของประเทศคล้ายกันจึงเป็นสาเหตุให้เกิดมาตรการปกป้องสินค้าภายในประเทศ

6.

ประโยชน์ของการลงทุนทางตรงในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

- สามารถขยายตลาดสินค้าโดยเฉพาะในกลุ่มอาหารสำเร็จรูปประเภทต่างๆ การที่ตลาดผลิตภัณฑ์อาหารมีการขยายตัวเนื่องจากผู้บริโภคในกลุ่มประเทศอาเซียนมีรสนิยมในการบริโภคที่ไม่แตกต่างกันมากนัก

- สามารถลดความเสี่ยงของปัจจัยการผลิตเฉพาะผลผลิตการเกษตรเป็นวัตถุดิบสำคัญของอุตสาหกรรมอาหารที่มักมีความ

ผันผวนด้านปริมาณและราคาหากเกิดโรคระบาดพืชหรือสัตว์ขึ้น

- เกิดการเรียนรู้รูปแบบการบริหารจัดการห่วงโซ่การผลิตใหม่มาทดแทนรูปแบบของการทำการเกษตรแบบพันธะสัญญา นั่นคือการเช่าพื้นที่จากเกษตรกรและทำการบริหารและดำเนินการผลิตเอง ซึ่งนอกจากจะช่วยลดความขัดแย้งแล้วยังทำให้การควบคุมคุณภาพผลผลิตทำได้ดีขึ้นและเกิดการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิต ทั้งการปลูกพืชเลี้ยงสัตว์จากผู้ประกอบการไทยไปยังคนและชุมชนในท้องถิ่น

- อาจได้รับสิทธิพิเศษทางการค้าของประเทศที่สนใจไปลงทุนโดยตรงเพื่อเพิ่มโอกาสในการส่งออก รวมทั้งนักลงทุนยังสามารถเพิ่มการส่งออกไปในประเทศที่สามจะการใช้สิทธิพิเศษทางการค้าเช่นการใช้สิทธิ GSP ในกลุ่มสหภาพยุโรปได้มากขึ้น

7.

อุปสรรคการลงทุนในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

- การขาดเงินทุนที่มากพอเพื่อการลงทุนระยะยาวในต่างประเทศ

- การขาดประสบการณ์การค้าการลงทุน การขาดข้อมูลเชิงลึกเพื่อประกอบการตัดสินใจในการลงทุน และปัญหาการต่อต้านจากคู่แข่งในท้องถิ่น

- ความเสี่ยงที่เกิดจากโรคระบาดพืชและสัตว์ซึ่งหน่วยวิจัยและพัฒนาของบริษัทต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาให้ทันการณ์

- ขาดความเชื่อมั่นในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ความไม่เสถียรของระบบสาธารณูปโภคพื้นฐาน

- ภาษีรายได้จากการลงทุนโดยตรงในต่างประเทศของไทยยังอยู่ในอัตราที่สูงไม่จูงใจในการลงทุนไทยมีปัญหาภาษีจากบริษัทลูกหลานที่ลงทุนในต่างประเทศที่ต้องเสียภาษีในไทย บางบริษัทจะใช้วิธีการตั้งบริษัทในประเทศที่ไม่มีการคิดภาษีเหล่านี้เพื่อลดภาระภาษีที่เกิดขึ้น

- การเปลี่ยนแปลงของกฎระเบียบและกฎหมายเนื่องจากประเทศในกลุ่มอาเซียนยังอยู่ในระหว่างกระบวนการพัฒนาและปรับตัวเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

- การปรับตัวเพื่อให้เข้ากับ ความแตกต่างทางวัฒนธรรม และภาษาไม่สามารถหาพันธมิตรจากธุรกิจท้องถิ่นหรือผู้มีศักยภาพ

ในท้องถิ่นที่ดีได้ ไม่สามารถหาเจ้าหน้าที่ตัวแทนของบริษัทเพื่อรับผิดชอบการดำเนินงานในต่างประเทศ

- การคอร์ปชั่นในรูปแบบการเสียค่าธรรมเนียมเพิ่มเติมให้กับเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นทำให้เกิดค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมแก่ผู้ประกอบการ

8. ข้อเสนอแนะแก่ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมอาหาร

เงื่อนไขที่สำคัญที่ผู้ประกอบการควรพิจารณาประกอบการตัดสินใจในการลงทุนตรงในต่างประเทศ ได้แก่

- ต้องมีเงินทุนเพียงพอรองรับความเสี่ยงจากการลงทุน เนื่องจากการได้รับผลตอบแทนกลับใช้ระยะเวลาที่ค่อนข้างนานและอาจมากกว่า 3 ปี

- เนื่องจากหลายประเทศในกลุ่มอาเซียนเริ่มให้ความสำคัญกับการวางกฎระเบียบมากขึ้น ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงในกฎระเบียบเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาหรือคู่ค้าคู่ลงทุนต่างประเทศ จะช่วยให้ทันต่อสถานการณ์และแก้ไขปัญหาได้ทั้งในแง่การทำความเข้าใจกับกฎระเบียบและการเจรจาต่อรองกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- การมีข้อมูลเชิงลึกเพื่อประเมินความเสี่ยงด้านการลงทุนและมาตรการป้องกันความเสี่ยง เช่น การเกิดโรคระบาดในสัตว์และพืช ปัญหาด้านแรงงาน เป็นต้น จะช่วยให้การลงทุนทางตรงไปยังต่างประเทศเป็นไปได้อย่างราบรื่นและตรงตามเป้าหมายได้มากยิ่งขึ้น

9. ข้อเสนอแนะแก่ภาครัฐ

การออกไปลงทุนในอุตสาหกรรมอาหารของผู้ประกอบการไทยที่พบเป็นการดำเนินการจากความสามารถของธุรกิจนั้นๆ เอง ดังนั้นจึงพบในผู้ประกอบการขนาดใหญ่ที่มีศักยภาพในการแข่งขันสูงจำนวนน้อยในระดับภูมิภาคการศึกษา พบว่าการออกไปลงทุนในอุตสาหกรรมอาหารของไทยนั้นยังมีโอกาสอีกมาก ถ้าผู้ประกอบการไทยที่มีความพร้อมได้รับการสนับสนุนที่เข้มแข็งจากภาครัฐมากยิ่งขึ้น โดยข้อเสนอแนะแก่ภาครัฐ ได้แก่

- การที่ภาครัฐปรับบทบาทตนเองเป็นผู้อำนวยความสะดวกและให้การสนับสนุนผู้ประกอบการที่สนใจออกไปลงทุน โดยทำหน้าที่ในลักษณะ Intelligence unit ที่มีได้ให้เพียงเฉพาะ

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับประเทศเป้าหมายการลงทุน แต่ควรมีข้อมูลเชิงวิเคราะห์มากขึ้น เช่น แต่ละประเทศมีศักยภาพในการลงทุนอุตสาหกรรมอาหารประเภทใดมีจุดดีจุดด้อยอย่างไรมีกติกาอย่างไร มีหน่วยงานใดเกี่ยวข้องมีปัจจัยเสี่ยงใดบ้าง และข้อมูลเชิงลึกด้านใดที่เอกชนควรศึกษาด้วยตนเองเพิ่มเติมก่อนการตัดสินใจออกไปลงทุน เป็นต้น โดยการให้รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลอาจนำผู้มีประสบการณ์สูงในวงการธุรกิจที่เกษียณตัวเองแล้วมาเป็นที่ปรึกษา และการให้บริการข้อมูลในรูปแบบของ single window

- ภาครัฐอาจจัดเวทีหรือ road show ร่วมกันกับภาครัฐในประเทศอื่นๆ เพื่อเปิดโอกาสให้มีการจับคู่ทางธุรกิจ เช่น ครอบคลุมกลุ่มการเกษตรธุรกิจการเกษตร อาหารแปรรูป อาหารสำเร็จรูป กลุ่มโลจิสติกส์ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

- ให้การสนับสนุนแหล่งเงินทุนเนื่องจากบริษัทขนาดใหญ่ในปัจจุบันเท่านั้นที่มีศักยภาพในการออกไปลงทุนเพราะมีความสามารถในการรับความเสี่ยงได้มากกว่า จึงสามารถอดทนต่อสภาวะการแข่งขันและการเรียนรู้ตลาดและอุตสาหกรรมนั้นๆ จนปรับตัวได้ซึ่งต้องใช้เวลานาน 3-5 ปีเป็นอย่างน้อย

- การเปิดรับโอกาสให้ภาคธุรกิจมีส่วนร่วมในการวางแผนการพัฒนาอุตสาหกรรม เพื่อทราบความต้องการที่แท้จริงของผู้ประกอบการ

- นโยบายการสนับสนุนความมีความชัดเจนยั่งยืนไม่เปลี่ยนแปลงบ่อยตามผู้รับผิดชอบเพราะทำให้ผู้ประกอบการไม่สามารถสนับสนุนการดำเนินการตามนโยบายได้อย่างเต็มที่

เอกสารอ้างอิง

จูน เจริญเสียง และดนุพล อริยศักดิ์จากกร. 2558. โครงการวิจัยเรื่องผลของการลงทุนทางตรงไปยังประเทศอาเซียนที่มีต่อศักยภาพของอุตสาหกรรมอาหารไทย. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยสัญญาเลขที่ RDG5710028

ศูนย์วิเคราะห์เศรษฐกิจทีเอ็มบี. ส่งออกอาหารไทยฟื้นได้หากเร่งแก้ปัญหาอุปทาน. TMB Bank Plc. Ltd. เรียกดูจาก https://media.tmbbank.com/uploads/analytics_insight/file/media/329-20140410013217.pdf เมื่อ 25 เมษายน 2559

Hill and Jongwanich (2009). *Outward Foreign Direct Investment and the Financial Crisis in Developing East Asia*. Asian Development Review.

TRF Policy Brief (หรือ เอกสารบทสรุปเชิงนโยบาย) เป็นเอกสารที่สรุปและเรียบเรียงจากงานวิจัยของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) เป็นหลัก และอาจมีการนำรายงานวิจัยหรือเอกสารรายงานจากแหล่งอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องมาประกอบเพื่อให้ได้เนื้อหาที่สมบูรณ์ขึ้น วัตถุประสงค์หลักในการจัดทำ Policy Brief คือ การส่งผ่านผลงานวิจัยของ สกว. ไปสู่ฝ่ายนโยบาย (ผู้กำหนดนโยบายและฝ่ายปฏิบัตินโยบาย)

การจัดทำ TRF Policy Brief มาจากแนวคิดที่ว่า เอกสารงานวิจัยของ สกว. ที่มีอยู่เป็นเอกสารที่มีเนื้อหาค่อนข้างมาก และมีความเป็นวิชาการสูง ซึ่งทำให้ไม่เกิดแรงจูงใจกับผู้ใช้ประโยชน์จากงานวิจัยที่จะศึกษาเอกสารวิจัยดังกล่าว ดังนั้น TRF Policy Brief จึงถูกทำขึ้นในลักษณะของบทสรุปเชิงนโยบายที่มีเนื้อหากระชับ มีความยาวประมาณ 5-8 หน้า และพยายามนำเสนอเนื้อหาในรูปแบบที่ให้อ่านเข้าใจได้ง่ายขึ้น

เจ้าของ

กองบรรณาธิการ

สถานที่ติดต่อ

ดาวน์โหลดเอกสารนี้ได้

โครงการกิจกรรมการเชื่อมโยงงานวิจัยกับภาคนโยบาย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ดร.สุดสวาสดิ์ ดวงศรีไสย์, รุ่งชานู สุขสิงวร

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ชั้น 14 อาคาร เอส เอ็มทาวเวอร์ 979/17-21 ถนนพหลโยธิน แขวงสามเสนใน เขตพญาไท

กรุงเทพฯ 10400 Ins. 0-2278-8200 ต่อ 8329 Insans 0-2298-0032

<http://prp.trf.or.th>